

Materiāls domāts 7. – 7. klases skolēniem un nostiprina zināšanas par vienkāršu teikumu, kā arī sekmē pētniecisko iemaņu veidošanos.

Pētījums par vienkāršu teikumu

1. uzdevums.

1. Vai tu piekrīti apgalvojumam „Vienkāršs teikums ir sarežģīts”? Pamato savu viedokli!

2. Izvēlies pareizo atbildi!

Nr.	Jautājums	Atbilžu varianti
1.	Kas ir vienkāršs teikums?	a) īss teikums b) teikums ar vienu teikuma priekšmetu c) teikums ar vienu gramatisko centru
2.	Kā iedalās vienkārši teikumi pēc uzbūves?	a) vienkārši un salikti b) nepaplašināti un paplašināti c) vienkārši un paplašināti
3.	Kas veido vienkārša teikuma gramatisko centru?	a) teikuma priekšmets un darītājs b) teikuma priekšmets un izteicējs c) teikuma priekšmets
4.	Kādi ir teikuma locekļi?	a) teikuma priekšmets, izteicējs, apzīmētājs, papildinātājs, apstāklis b) teikuma priekšmets, izteicējs, papildinātājs, apzīmētājs c) teikuma priekšmets, izteicējs, apzīmētājs, papildinātājs, apstāklis
4.	Kas veido vienkārša teikuma paplašinājumu?	a) teikuma palīglocekļi b) apzīmētājs un papildinātājs c) izteicējs un citi palīglocekļi
5.	Kas ir vienlīdzīgi teikuma locekļi?	a) apzīmētāji un apstākļi b) teikuma virslocekļi c) teikuma locekļi, kuri atbild uz vienu un to pašu jautājumu un ir saistīti ar vienu un to pašu vārdu teikumā
6.	Kas ir uzruna?	a) vārdi <i>tu, jūs</i> b) vārds, ar kuru teikumā uzrunā dzīvu būtni vai priekšmetu c) vārds vokatīvā, ar kuru teikumā uzrunā dzīvu būtni vai priekšmetu
7.	Kas ir divdabja teiciens?	a) divi vai vairāki divdabji b) divdabis ar kādu šo divdabi paskaidrojošu vārdu c) īpaša sintaktiska konstrukcija teikumā, ko veido divdabis un to paskaidrojošie vārdi

2. uzdevums.

1. Izlasi tekstus un pasaki būtisko informāciju, ko ieguvi! Kurā tekstā pamatinformācija bija vieglāk uztverama? Kāpēc?

1. teksts

Tik latviska māksliniece (Margarita Stāraste) varēja rasties tikai šeit, tēvzemē, dzimtenes dabas iespaidus un cilvēku izjūtas sevī uzņemot.

Mākslinieces māte ir cēlusies no Cēsu puses, viņas asinīm bija lībiešu asiņu piejaukums. Vecāsmātes tēvs pat runājis lībiski.

Toties tēvs Jānis Baraviks ir nācis no Zemgales. Būdams vienkāršs zemnieka dēls, viņš patstāvīgi iemācījās vācu valodu un nolika neklātienē visus eksāmenus.

Margaritas Stārastes māte, pabeigusi ģimnāziju, tiecās pēc lielākiem plašumiem un aizbrauca strādāt par guvernanti uz Maskavu. **Tur viņa satikusies ar savu nākamo vīru Jāni Baraviku.**

(Pēc Lijas Brīdakas. Mūžs kā pasaka. R.: Annele, 2004., 11. lpp.)

2. teksts

Katram cilvēkam mūžā līdzīgs dots kāds talants, kā īpašas spējas un nosliece uz to, kas sevī jāuzmin, kas jāizkopj. Tālākais ikviena paša ziņā, un sasniegumus lielā mērā ietekmē gan raksturs, gan personība.

Margarita Stāraste mums ir vienīgā tāda – tik īpatna un sirsnīga bērnu grāmatu autore, tādēļ svarīgi apjaust, kā viņa savas dotības apzinājusies, kā atradusi savu ceļu mākslā. Varbūt rūpīgi un apzināti izkopusi to, varbūt viņa saņēmusi talantu jau kā iedzimtu dāvanu no vecākiem.

- Mana mamma bija praktiskas dabas cilvēks, bet tēvam gan esmu pateicīga par to, ka viņš ievirzīja mani uz zīmēšanu. Tēvam pašam jaunībā sapnis bija kļūt par gleznotāju, bet kur tad nu tajos laikos, tajos apstākļos un tālu prom laukos! Viņu mājās svētdienas rītos saimnieks sasauca kopā visu saimi, un tad notika „pātari” – lasīja Bībeli, dziedāja garīgas dziesmas, pielūdza Dievu.

(Pēc Lijas Brīdakas. Mūžs kā pasaka. R.: Annele, 2004., 13. lpp.)

2. Nosaki teikuma gramatiskos centrus 1. tekstā!

3. Nosaki izceltajā teikumā visus teikuma locekļus!

4. Atrodi abos tekstos divdabja teicienus!

5. Atrodi abos tekstos vienlīdzīgus teikuma locekļus un nosaki, kas tie ir par teikuma locekļiem!

3. uzdevums.

1. Iepazīstieties ar piedāvātajiem projekta tematiem, mērķiem, uzdevumiem un apspriediet tos grupā. Komentējiet tos! Izsakiet savus priekšlikumus!

Projekta temati/ projekta saturs.

1. Vienkāršs teikums. Iedalījums pēc uzbūves un pieturzīmes vienkārša teikuma beigās.
2. Vienkārša teikuma struktūra. Teikuma virslocekļi un palīglocekļi.
3. Vienlīdzīgi teikuma locekļi un pieturzīmes teikumos ar vienlīdzīgiem teikuma locekļiem.

4. Uzruna vienkāršā teikumā un pieturzīmes teikumos ar uzrunu un tiešo runu.
5. Divdabja teiciens vienkāršā teikumā un pieturzīmes teikumos ar divdabja teicienu.

Projekta mērķis. Izveidot atbalsta materiālu par vienkāršu teikumu.

Projekta uzdevumi.

1. Nostiprināt zināšanas par vienkāršu teikumu.
2. Pilnveidot prasmes rakstīt atbilstoši interpunkcijas normām.
3. Pilnveidot prasmes iegūt, apkopot un strukturēt mācību materiālu.
4. Sekmēt prasmi vizualizēt mācību materiālu un izmantot grafiskos organizatorus.
5. Pilnveidot prasmes stāstīt par mācību vielu un prezentēt projekta rezultātus.

2. Sadalieties grupās un pārrunājiet, vai projektā veidosiet atbalsta materiālu par visiem tematiem vai par dažiem, vai par vienu tematu! Pamatojiet savu izvēli!

3. Pārrunājiet grupā un sagatavojiet jautājumus, lai noskaidrotu precīzāk, kas projektā jāpaveic un kādā veidā vajadzētu strādāt.

4. Iepazīstieties ar piedāvāto literatūru piemēru izvēlei un vienojieties grupā, kuras grāmatas izmantosiet savā projektā! Ja vēlaties, varat paši meklēt literatūru piemēru atlasei.

4. uzdevums.

1. Iepazīstieties ar projekta dokumentāciju un komentējiet to!

2. Sadaliet grupā pienākumus un aizpildiet darba lapu par pienākumu sadali!

3. Meklējiet, apkopojiet un strukturējiet informāciju, kas nepieciešama projekta rezultātam - atbalsta materiālam! Izveidojiet atbalsta materiālu! ‘

4. Izveidojiet projekta prezentācijas materiālu!

5. Izvērtējiet katra grupas dalībnieka ieguldījumu projektā un ierakstiet to darba lapā!

6. Aizpildi individuālo projekta atskaiti un sagatavojies prezentācijai pēc dotā plāna!

5. uzdevums.

1. Prezentējiet savas grupas izveidoto atbalsta materiālu!

2. Izvērtē katras grupas prezentāciju un izveidoto atbalsta materiālu!

Ieteikumi skolotājam

Ieteicamie projektu temati:

1. Vienkāršs teikums. Iedalījums un pieturzīmes vienkārša teikuma beigās.
2. Vienkārša teikuma struktūra.. Teikuma virslocekļi un palīglocekļi.
3. Vienlīdzīgie teikuma locekļi un pieturzīme teikumos ar vienlīdzīgiem teikuma locekļiem.
4. Uzruna vienkāršā teikumā un pieturzīmes teikumos ar uzrunu un tiešo runu.
5. Divdabja teiciens vienkāršā teikumā un pieturzīmes teikumos ar divdabja teicienu.

Literāro materiālu skolēni var izvēlēties paši ,vai arī skolotājs piedāvā savus tekstus. Tiem nav jābūt gariem – 1,5 – 2 lpp.

Veidojot projekta grupas, skolotājs var rīkoties divējādi:

a) katra grupa strādā pie viena temata un gatavo atbalsta materiālu par vienu tematu –*šajā variantā iespējams iedziļināties vienā tematā un izveidot pamatīgu atbalsta materiālu, bet skolēniem nebūs tik pamatīgas izpratnes par citiem tematiem.*

b) katra grupa strādā pie visiem tematiem un gatavo atbalsta materiālu par vienkāršu teikumu – *šajā variantā katra grupa gūs priekšstatu par vienkāršu teikumu, bet var pietrūkt laika izveidot atbalsta materiālu; arī projektu rezultātu prezentācijās varētu būt garlaicīgi, jo visas grupas runās par vienu un to pašu.*

Pirms projekta skolotājs ar skolēniem pārrunā,

- a) kas ir būtiskais atbalsta materiālos (informācijas būtiskums, uzskatāmība, struktūra, saprotamība),
- b) ko darīt, ja tekstos piemēri ir gari un ne vienmēr tie ir vienkārši teikumi, bet saliktu teikumu daļas,

Projekta realizācijas gaitā skolotājs pievērš uzmanību tam,

- a) lai skolēni informāciju attēlotu konspektīvi, pārskatāmi, strukturēti, pilnīgi,
- b) lai skolēni sameklētu atbilstošus piemērus un lai tie būtu saprotami bez konteksta.

Projekta rezultātu prezentācijas laikā skolotājs pievērš uzmanību tam,

- a) lai skolēni stāstītu par valodniecisku tēmu strukturēti, saprotami,
- b) lai katru likumību ilustrētu ar piemēru.

PAPILDMATERIĀLI

Projekts” Ak, šis vienkāršais teikums”. Pienākumu sadale.

Nr.	Grupas dalībnieku saraksts	Kas jādara?	Aprakstošs grupas vērtējums par katra dalībnieka darbu

Komentāri, jautājumi, idejas par projektu tā realizācijas gaitā.

PREZENTĀCIJAS PLĀNS

1. Kāds bija projekta nosaukums un tēma?
2. Kas piedalījās projektā? Kā tika sadalīti pienākumi un veikts darbs?
3. Kas ir pats būtiskākais katrā tēmā? Lūdzu, pastāstiet par katru tematu un ilustrējiet likumības ar piemēriem!
4. Kas projekta plānošanā un projekta darbībā bija viegli, kas grūti?

